

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Foi'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu seu $2\frac{1}{3}$ galbini mon. sunatoria.

Anulu XXXIV.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiscare publicare.

Nr. 83.

Braslovu 8 Novembre 27 Octobre

1871.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.
Transilvania.

Epistole anonime.

III. Domnule Redactoriu! Se fia intielesu si marturisitu una data pentru totudéun'a, ca dieu romanii transilvani in anii acesti din urma n'au desvoltatu activitate politica. Rogam in se pe „Albin'a" si pe tota lumea era si era, ca se nu uite asia usioru caus'a: Legea martiale. A mai vediutu cineva a deverata activitate politica sub presiunea legei martiale? Au nu tote incercarile de activitate s'au supresu in modu necalificabile?

In 31 Maiu*) 1867 ostasimea din garnisona fù consegnata simplu si numai din caus'a memorandului inmanuatu comitelui Péchy de catra una deputatiune, era primariulu chiamandu pe doi romani, le comunica strict'a porunca ce avea, de a face se curga si sange in casu de-asia. Maiu 1868 era se duca pe mai multi barbati de frunte din Blasius in temniti'a ministrului Horváth si a baronului Apor, de care'i scapà numai intieptiunea si bunatatea monarchului, carele sciù se reinfrene procedur'a arbitaria si se invetie pe ministrii si pe judecatorii a respecta convictiunile altora. Informatiunile autentice venite dela Vien'a despre acestu casu credu, ca le ai la mana. Multiamita ferbente suveranului pentru parentesc'a sa protectiune de atunci**).

Adunarea dela Mercurea? Apoi dta scii bine, ca aceea se tienu prin una adeverata surprisa; tocma pentru aceea in se comitetulu ei fù respandit in tote venturile rosei.

Ar' fi bine ca se avemu cu totii memoria mai tenace, care pana acilea fusese proverbiale.

Cum se poate ca dela an. 1871 inainte se uitamu asia usioru si se ne demintim pe „Tiene mente" romanescu?

Déra uita-te, ca acum suntemu provocati la activitate. Prin cine? In ce sensu? In ce directiune? La ce activitate? Prin colonia neguatiilor armeni, prin cativa israeliti botezati, seu germani maghiari? Toti omeni de omenia, si buni de negustoriora, cu cari trairamu in pace si armonia de candu ne-amu cunoscute. Déra in man'a acestora este depusa sòrtea statului, acestia au se decida asupra diferentielor nostre nationali, asupra dreptului publicu alu Transilvaniei, asupra venitorului nostru? Nici anticii abderiti ai grecilor cu tota curios'a loru fantasia, nu ar' fi cutedat a-si aroga loru asemenea potere magica. Nu negustorasi si profesionistii maghiaro-seci voru fi aceia, cari se voiésca a se face mai de risu, de catu s'au facutu vreodata abderitii cu politic'a loru locale, cu cert'a loru pentru umbr'a magariului, cu colosalele procesu escatu din caus'a catoruva brosce de ale Latonei, omorite de Democritos.

Ai vediutu dta pe unu singuru aristocratu ardelénu intendiendu romaniloru drept'a de impaciuire in sensulu postulateloru nostre nationali si legali, dela care nici unu romanu de onore nu se va potea abate in tota vieti'a sa? N'ai vediutu.

*) Nu 28 Maiu, precum s'a trecutu din erore in Nr. precedentu.

**) Prin care scapà si Redactorulu de Tergulu Muresiului s. a. —

Ai auditu seu vediutu, ca clerurile diverselor confesiuni se se fia umilitu candu-va a da buna-diu'a fratiesca clerurilor romanesci? Si ceealalta intelligentia unguresca representata prin „Közlony" et „Kelet"? N'ai vediutu.

„Id proprium est ingenii humani, odisse quem laeseris." Natur'a omului este asia, ca se ureasca pe acela, pe care l'a vamatu, a scrisu odeniora Tacitus, marele cunoscatoriu de omeni.

Déra unde este legea cea noua, prin care Transilvania ar' fi scapatu de man'a libera, adica de legea martiale impusa pe cerbicea ei in anul 1867? Nu este nicairi.

Apoi déra ce -si mai batu jocu unii omeni de noi, provocandu la activitate politica acolo, unde discusiunea este inchisa? Pe langa calamitate si sarcasmu.

Déra ne strica pasivitatea politica, in care suntemu aruncati? Asia fusese planulu ca se ne strice, si inca forte multu, se amortiesca, se destrame, se omore. S'a intemplatu in se tocma din contra. Ori ce reu -si are si partea sa cea buna. Precum absolutismu celu ferosu austriacu de diece ani, pre langa multele greutati ce aduse preste noi, ne a losit in diverse respecte forte multu, era anume ne a fostu de scola buna pentru functionari nostrii, asia absolutismulu acesta de acuma ne folosi in modu negativu, incatul adica noi reimprinsi de pretenerulu „politicei", de care ni se ametisera capetele, ne aruncaramu pe alte terenuri, unulu mai bunu decatul altulu, si asia mergemu asternendune mai bine pentru venitoriu. Aveam si simtiamu necesitatea unui repausu, a unui timpu de reculegere, de intrare in noi insine. Celu care nu simte acea necesitate, nu mai sciu ce poate se simtia in lumea acesta. Déra ne-amu facutu in acestu restempu prea materialisti? Bine amu facutu; macaru de amu fi inceputu mai de inainte. Pote se egsiste pe acestu pamantu sufletulu fara corpu? Nu, ci morindu corpulu, se muta si sufletulu de aici, se inaltia in paradisu, uneori chiaru sufletulu unei natiuni intregi se duce in sinulu lui Ayramu, si lasa acestu globu in posesiunea materialistilor. Iti aduci amente din anii juniei, candu ne observa unu episcopu resaritenu: „E mare prostia a dice tocma romaniloru, nu ve adunati voie comori. Unde ati vediutu voi comori la romanii din Ardeiu si din Ungaria? Se adune, si apoi se nu le risipescu ca nebunii pe nebunii. Dieu bine inveti repausatulu in Domnulu pe romanii."

Nu sciu cum ti se pare dta, Domnule Redactoriu, eu in se ori incatru -mi aruncu astadi ochii, vediutu nesce progrese, care -mi implu sufletulu de consolatiune pentru miile de suferintie ale trecutului, si me simtiu cu atatu mai consolatul, cu catu observamu, ca mai totu ce se face la noi, se face cum se dice, in poterea bracialoru, mai nimicu de a gata, totulu prin lupta, adica prin desvoltare de poteri, ca si cum ti-ai implantu aratru in tie-lina, seu in pamantu pietrosu. Cele mai multe se facu fara larina, fara galagia de tergoveti si de falangola, in linieste, cu spiritele pacate. Cautati numai bine la ambele metropolii, la Asociatiunea transilvana, chiaru la Braslovu, la Naseudu, Gherla, Zarandu, Fagarasius etc. etc. Cate capitaluri adunate, bine elocate si destinate intieptiesce, cate institute noue resaru succesive, pe unde mai inainte nu se vedea nimicu. Man'a pe cugetu: Se poate

face mai multu din poterile proprie in periodu asia scurtu?

Inainte cu 15—20 de ani aveam celu multu cate 9—10 teneri pe la universitatii. Astazi numerulu loru se apropiu la 100 (Vien'a, Munichu, Gratiu, Zürich, Berlinu, Parisu, Turinu, Pest'a etc.)

Se potea, dicu eu, vei dice si dta, deca pedecele esterne, ca si cele interne, adica cele din sinulu nostru de a casa, nu era legionu. Cine vreodata a spartu paretele cu capulu? Care poporu din monarchia, in tre impregiurari analoge, ar' fi facutu in acelasiu timpu macaru numai acelea distante pe calea progressului, pe care le amu facutu noi? Care poporu a mai fostu proscrisu, afurisitu, sugrumatu prin legi, sub numele infamu de Natio et Religio tolerata? Mai avem inca unu drumu lungu si greu; in se credinti'a nostra firma si neclatita ne va salva pre noi. Eternitatea nu stà din trei si nici din trei-dieci de ani, ci ceva mai multu.

Suntemu mustrati, ca pentru ce nu mergemu in adunarile municipali, pentru ca se strigam si se sbieram acolo in spartulu plumanilor: Dreptate, dreptate! Dta scii bine, ca membrii comitetelor municipali din tiea au fostu rogati, provocati, indemnati si in Gazeta, si in alte diarie romanesci de nenumerate ori, ca se mera catu mai desu la asemenei adunari, care se tienu aici a casa, in patria nostra, se ia parte la desbateri, se faca inca una scola de afaceri publice. N'au mersu si nu mergu. Pentru ce nu? Mai spune-le si dta mustratorilor. Déra mai scii una? Chiaru dintre maghiaro-seci mergu forte pucini la adunarile trimestrali. Intreba'i pentru ce nu, si se vedi ce responsuri verdi -ti vei lua. Le despretiuescu, nu afla causa demna de a-si perde dilele de lucru si a face spese caletorindu „nuinai pentru atata tréba" pe la orasie. Toti facu reu, ca nu se ducu; in se nu mergu, afara nunai de aristocrati. Mai numerati, cati romani se afla ca membrii ai comitetelor municipali, si dintre acei — prea pucini, cati au placere de a suferi persiflagiuri si a-si audi limb'a luata in bajocura. Déra inca ce va fi atunci, candu voru veni celi cu voturi virili, aristocratii si plutocratii. „Fugiti mei mojici si sarantoci, ca ve omoru, si ve platescu cu bani!" Cu tote acestea noi repetim: Mergeti, mergeti.

Se mai dice, ca romanii nu -si prea facu scole. Ai diso si dta poate si a mii' ora. Inse en se stamu strimbu si se vorbim dreptu: Care poporu europeu si-a deschisul elu insusi din initiativ'a sa scole comunali etc.?

Cine vreodata a voit u seriosu, ca romanii se aiba scole comunali si inca bune? Nimeni din cei dela care depende. In 18 Octobre a. c. -mi dicea unu magnatu: „De si astazi suntu reu vediuti aceia, cari facu cate ceva pentru scole, eu totusi amu datu din padurea mea lemne pentru scola din H." — Iamu multiamitu din tota anima. Déra se cuii cei dadaciti si glorificati pe tote cordele, au cumva scole mai multe? Si de ar' avea, ce mai mirare ar' fi, ca cultivarea loru sa inceputu de una-data cu reformatiunea (1540—1580); era a nostra? Abia si abia dela Iosif II., seu adica dela revolutiunea lui Hora, Closca si Crisanu.

Ce -mi totu spunu de art. 48 din 1868?

Unu articlu fermecatu, cu care nu poti face unu singuru pasu inainte, fara a isbi in autonomia besericeloru, seu fara a produce temerile cele mai

legitime cu respectu la existenția națională. Cu acela ori fara acela, ca-ci, nici cu capulu de pietre, nici cu pietră de capu. Petrunda ori-cine nu numai in literă, ci si in spiritul lui, pentru că se se convinga, ca elu este contesută asia, in catu se nu se aléga nimic din totă decisiunile cuprinse in trensul. De altmintrea e bunu de a face cu elu parada in Europa. Vedi absurdulu reportu alu unui consiliariu de sectiune despre scările din Ungaria, publicat deunadi in „Monitorul“ din Pest (Közlöny), demascat in se si persiflatu amaru in „Hon“.

Adeverul cu respectu la infinitare de scările pentru romani este asia, precum ilu descopere oficiosulu „Kelet“ (Orientele) din Clusiu, de si in modu catu se pote de brutale; elu adica dice: Statul Ungariei destinat a se intende din Laita pana la Prut, are se faca scările numai naționali maghiare. Dacea cineva are pofta de scările proprije naționali, faca -si din pung'a sa („Kelet“ Nr. 236).

Vedi asia, acestu limbajul ne place, elu este pre atata de sinceru, pre catu si brutale, si platesce milioane, ca nu ambla cu miti'a in sacu, nu este hypocritu, portandu fraternitatea pe budie si draci'a in anima, precum facu alti charlatani si insielatori. —

De altmintrea greutatea infinitarei de scările mai provene inca si din alte cause interne, pe care le retacemu astazi inadensu, pentru buna pace; adaugem numai ceea ce vedem cu ochii, ca scările totu se facu si se voru mai face, in mania toturor pedecilor, si apoi aceleia fundate de noi suntem noștri.

Se trecem si mai departe.

Activitate mai mare se cere, dela cine? dela poporul romanescu. Cicatricile remase pe urmărobiei de cate 104 dile pe anu inca nu s-au vendecatu, inca n'au prinsu scortia preste totu. Agitatiunea produsa prin miile de procese urbariali se afla in permanentia. In locul dieciuelelor au venitul imposite directe si indirecte dela A pana la O. Religiunea care dela alte popora conlocuitorie cere cu totulu vreo 60 de dile pe anu, cate se petrecu fara lucru, dela romani cere 100, pentru ca se mai tienu pre langa alte manastiresci, inca si unele serbatori curatul mitologice. (bab.) 40 de dile rapite dela 600 mii parechi de bracia bune de munca 600.000×40 facu 24 milioane de dile pe fiacare anu. Acestea computate numai cu cate 20 cri, resulta din ele una perdere enorma de: 4 milioane 800 de mii florini.

Unde se mai punem rapirea poterilor fizice prin posturile cele severe, prea acomodate climei asiatici si egipciene, nu inse climei noștri destul aspre! Voiti că cei cari mananca siepte luni pe anu fasole, stiru, loboda si limb'a-boului, apoi beu pe ele vinarsu puturosu si inveninatu, se muncescă că cei cari mananca celu pucinu oua, lapte, brandiarii si pane buna preste totu anulu?

Déra se stamă si acilea, că se nu damu de alta napaste, de alta censura. Se vorbim mai incetu despre lucruri că acestea, era pana una alta, se admirau poterea de viția a acestui poporu, pe care nici legile cele mai tiranice, nici superstițiunile cele mai periculoase n'au fostu in stare de a lu ruina. L'au impiedecatu multu in a lui desvoltare, inse nu l'au potutu ucide.

„Albin'a“ pretende că intelligentia romanesca se fia desvoltat si pana aici „activitate publicistica catu mai imposanta“. Rogam pe soror'a „Albin'a“, că nici la punctul acesta se nu ne constringa a vorbi prea tare. Suntu mi se pare dōue luni, de candu insasi „Albin'a“ observase, ca densa nu e citita in tienuturile locuite in preponderantia de romani uniti (greco-catolici). Bine eră se fia spusu ea natiunei si caus'a verde in facia, asia precum o cunoscemu cu totii, pentru a aceea este unu asia numită secretu publicu, despre care nu vorbesce mai nimeni si totusi lu scie tota lumea. Aceasta ar' fi numai una causa, inse de forte mare importantia. Sciti bine, ca la noi dincōce de Car-

pati ori candu esse vreo carte său vreunu diariu nou, prim'a intrebare ce se aude, suna: Este autorul, traducatorul, redactorul, unitu său nemul? Apoi, dupa omu, urmăda unu „prea bine“, său, strimbatura din nasu. In anii mai din urma pana si Asociatiunea transilvana fu poreclita de confesionale. Amu ajunsu că din cauza aceasta se deoseptam compatimirea confratilor nostri din Romania, si se fiume de risulu altoru popora, inca si de alu grecilor.

Cine ar' mai crede, ca pana si la făoa literaria „Transilvania“ se aplică acelu criteriu sacru.

Nu amu curagiul de a mai insiste pre langa aceasta cestiune atatu de scarbosa, si chiaru deducerea consecentilor fatali pentru literatură si publicitatea nostra o lasu altora.

Recunoscu si eu, ca una parte ore-care a literatilor, că si a capitalistilor nostrii, este forte indolenta; me miru inse mai multu, ca in urmarea educatiunei straină si chiaru inimice elementului nostru, omeni de aceia indolenti nu s'au desbinatu cu totulu de corpulu nostru național si n'au trecutu de multu in castrele altora. Scii dta, ca eu trecendu adesea cu memori'a preste anii mei din copilaria si junia, me miru, cum de eu si contemporanii mei amu remasu aceea ce suntem si vomu fi pana la moarte: romani. In adeveru, mare a fostu si mai este inca poterea de viția națională in elementulu nostru. Ceea ce lipsesc multu generatiunilor, care ne succedem noște este: Patientia, perseverantia. Ceea ce ar' trebuia se i lipsescu cu totulu, este cosmopolitismul forte reu intielesu, precum adica nici chiaru faimos'a scola europeana, cunoscuta sub nume de murari liberi (Freimaurer, Francmaçon) nu lu intielege si nu lu aplică. Se va corege, nu me indoiesc, si va invetia a distinge intre urbanitate si intre cosmopolitismu, care produce in spirite acea stare florosă, la care filosofii ei dicu Horror vacui. —

Fagarasul 25 Oct. 1871.

Fundul de montura scările desfintatul regentu romanu I de frontiera.

Vediendu, ca a trecutu mai una luna intrăgă dela adunarea cea mai de aproape a reprezentantiei granitariilor regimentului I, romanu tienuta in Sibiu, si ca pana acum nu -si a luatu nimenea ostenela a relată publicului romanu asupra fundului de montura, si asupra scărilelor, ce au a se susținē de intr'ensulu; me voliu incercă a descrie lucrările adunarei granitariilor din 25—29 Septembre a. c. in una atare lumina, cu a carei ajutoriu făcare romanu se aiba inaintea ochilor una icōna pre catu se pote de chiara a acestor'a.

Pre timpulu militariei se pusese temeliul unui fundu de montura dupa analogia observata la regimetele de linea. La desfintarea granitiei in 1852 Maiestatea Sa c. r. apostolica a destinat a acestui fundu pentru scările, dera din cauza unor imprugurari remasese sub administratiunea erariului timpu mai indelungat, fara că interesele lui anuali se se fi intrebuintat pentru luminarea generatiunei tenere.

Reprezentanti'a fostilor granitari s'a intrunitu in mai multe restempore in Sibiu spre a deliberă asupra acestui fundu, si de nu me insieu la an. 1863 a si facutu unele statute, dupa cari eră se venă in administratiunea proprietarilor lui, inse statutele din cestiune nu s'au aprobatu, si apoi de aici a urmatu, ca ven. ordinariate, caror'a apartine inspectiunea scărilelor din fost'a granitie, -si au datu tota silint'a si incependum dela 1867 incōce au si castigatu dela in. regimul pentru unele scările cate 600 fl. anuali a conto acestui fundu. In timpurile mai recente granitarii nostri au staruitu si mai cu focu, au rectificatu si schimbatu statutele din an. 1863, in urm'a caror'a in primavera anului curent la starinti'a d. baronu Ursu de Margine, bravul si multu zelosulu colonel, s'au si aprobatu din ministerul de culte cu unele modificatiuni. In adunarea tienuta la 8 Maiu a. c. de si scările sustinende din fondulu monturului suntu de categori'a celor prescrise in capu IV alu articulului de lege XXXVIII din 1868, referitorul la instructiunea popularia infinitata de privati si reunioni, de cari una buna parte a intelligentiei noștră nu părtă nici una frica, unulu din deputati din precautiune justi-

ficabila pote in venitoriul mai de aproape a facuta proponere: „se se faca remonstratiune in contra modificatiunilor facute la ministeriu, si se nu se altereze caracterul confesional.“ Propunerea aceasta a cadiutu si s'a primitu testul statutelor asia dupa cum s'au retramis. In urm'a acesteia comitetul granitarii pre la capetul lui Augustu a primitu intregu fundul in administratiunea sa. Pana aici nu scie nici unul din membrilor fostilor granitari, la ce suma se urca acestu fundu. Primirea lui ne a luminat si in acestu respectu dupa cum se va vedea mai la vale.

In ultimele dile din Sept. a. c. s'a tienutu in Sibiu alta adunare, si fiinduca comitetul prelucrare proiectele necesarie, reprezentantii in prim'a sesiune a acesteia se impartira in trei sectiuni: bugetaria, a afacerilor scolare, si pentru normativul referitor la organizarea scărilelor, impreunat cu regulamentul afacerilor interne.

Din referad'a sectiunei bugetariei amu intielesu, ca dupa inchiderea diurnalului de cass'a sum'a fundului scolaristic cu ultim'a Augustu a fostu in bani gata 8125 fl. 85 cr., in obligatiuni de statu florini 126.350, in obligatiuni de desdaunare transilvana 201.350 fl., in obligatiuni private 3003 fl. 54 cr., sum'a totale 338.829 fl. 39 cr. s'au erogatu in salariile invetiatorilor, a oficialilor comitetului, in pensiuni, spese de calatoria si cancelaria 965 fl. 3 cr., prin urmare fundul are in bani gat'a 7160 fl. 82 cr., in obligatiuni de statu din datoria unificata 123.350 fl., de loteria 3000 fl., de desdaunare 201.350 fl., in obligatiuni private la comun'a Tientiari 2000 fl., detorie vechi ale mai multor granitari, despre cari obligatiunile nu s'au primitu dela regimul 1003 fl. 54 cr., sum'a totale 337.864 fl. 36 cr.

Din acēst'a avere 327.700 fl. s'au dechiarat de neatingibili si se conserva intr'una cassa wertheimiana amesurata statutelor cu trei chei, din cari una o porta presiedintele, a dou'a cassariul, era a treia controlorul. Manipularea se intempla dupa normele ce suntu aplicate la cassele publice de statu.

Anul computarei acestui fundu este anul scolaristic, prin urmare si bugetul acelui s'a stabilit pe anul scolaristic. Spre a satisface § 37 din statute, ce suna: „Din venitul disponibil alu acestui fundu se facu 13 parti egali“, apoi a § 38, ce prescrie „că acelorui companie, cari primira anticipatiuni din fundu li se voru computa in cuotele ce le competu“ — s'a decisu a se subtrage din sum'a, ce trece preste 600 fl. anuali pana ce voru ajunge sumele primite egale, cu acelor'a cari primira mai pucinu său chiaru nimicu, din acēst'a cauza are a se deschide una carte de contu pentru evidenția. Pentru salariile invetiatorilor s'au preliminat pre anul curent scolaristic 9100 fl. — triu spesele administratiunei 1770 fl., pentru spesele estraordinari 3100 fl., pentru pensiuni 261 fl. 91 cr., că stipendiu pentru unu filiu de granitarii spre a poté ascultă pedagogia intr'unu institutu mai inaltu 600 fl., pentru cladirea de scările noști si repararea celor vechi 23.600 fl. — Aceste spese voru fi de a se acoperi din sum'a intereselor anuale de 15.237 fl. 94 cr. si restul atingibile a capitalului. Cu privire la spesele estraordinaria s'a adoptat revirimentul.

Celealalte două comisiuni au referit la asupra normativului privitorul la organizarea invetiamantului in scările centrale ale reuniunii granitariilor custodiori din 37 §§, din cari estragu urmatorele momente mai insemnante: Edificiale scărilelor au se se cladescă amesurata legei scol. din 1868, prunci se voru separa de fetitie, la didactru de cate 2 fl. pre anu suntu supusi numai filii de negranitarii, invetiamantul e obligatoriu si se imparte in două cursuri, unulu de 6 ani cu frequentarea scărilei in fiacare dì, afara de duminecile si serbatorile legate, alu doile de trei ani in scola de repetitiune. — Obiectele de invetiamant suntu: a) religiunea si moral'a; b) cetera si scrierea; c) computulu mental si cu cifre; d) cunoșcienta measurelor si a banilor din tiéra; e) gramatica; f) geografia si istoria tierei noștri cu deosebita privire la romani; g) ceva din geografia si istoria universale; h) elementele de fizica si istoria naturale cu deosebita privire la modulu vietiei si a tienutului, in care locuiesc parentii elevilor; i) introducerea practica in agricultura, gradinaratu si stuparitu; k) cunoșcienta drepturilor si a detorintelor cetățianesci; l) cantulu besericescu si nationale; m) limb'a maghiara si germana; n) gimnastică cu privire la exercitiale militare. — Limb'a instructiunei este limb'a romana. Planulu de invetiamant se face de catra comitetul.

De invetiatori se primesc numai celi prove-

diuti cu ateste de cuaificatiune pre calea concursului si se denumescu de comitetulu centrale, in doi ani suntu provisori, er' dupa aceea se constituiescu pre vietia. Invetiamentulu regejunei se va predá prin catechetii desemnandi de catra respectivele consistoria.

Salariale si alte emolumente invetiatoresci se defigu de catra adunarea generale. Din salariale invetiatorilor se voru sutrage 40% pentru fundulu de pensiune, care se va regulá prin unu statutu deosebitu. Invetiatorii la olalta constitue unu corpu in fruntea caruia stă comitetulu centrale si directoriulu supremu.

Suprem'a auctoritate preste tóte scóele este adunarea generale. Organele ecsecutive suntu: 1. Comitetulu centrale din Sibiu. 2. Subcomitetetele seu eforiele. Activitatea adunarei generali se estende asupra organisarei administratiunei si inspectiunei intregului invetiamentu, er' a comitetului la ecsecutarea tuturor afacerilor scolari pre basea statutelor si a concluselor adunarei generali. Afara de acestea comitetulu publica concursa pentru statiunile vacante, denumesce pre invetatori si i introduce, visitéza fiacare scóla celu pucinu unadata intr'unu anu, asista la ecamene si resultatulu lu publica prin diurnale. Subcomitetetele visitéza scól'a in tota septeman'a unadata, primescu dela invetatori lista de absentare, admoniescu pre parentii, tutorii, maiestrii si stapanii pruncilor negligenti, si procedu in contra-le la oficiale politice; er' la casu de necesitate relationéza comitetului centrale spre a face pasii cuveniti pentru că scól'a se se cerceze regulatu.

Cu acést'a ocasiune s'a referit uasupra scóelor centrale, numerului invetiatorilor, salariale a-cestor'a, si arondarea comunelor la respectivele scóle centrale, si s'a decis a se tiené in intregu regimentulu 22 scóle, si adica: 1. in Recasti'a, la care s'a arondatu comun'a Magyarosd; 2. in Chersitiu, de care se voru tiené Cozi'a si Száraz-Almás; 3. in Vetieliu, la care se voru alaturá comunele Caunu si Bretelinu; 4. in Hatieg, cu Silvasiulu infer. si super., Totesi si Cornesci; 5. in Riu alb, cu com. Baiesci, Coroiesci, Salasiulu superior, Paros, Macesci, Galatiu si Sacelu; 6. in Baru mare cu com. Livadi'a; 7. in Cugiru; 8. in Spinu, cu com. Baci'a si Háró; 9. in Gin'a; 10. in Orlatu; 11. in Vestemu; 12. in Racoviti'a; 13. in Scoreiu, cu com. Porumbaculu super. si infer.; 15. in Lis'a, cu com. Posiort'a si Bréza; 16. in Vaida-Recea, cu com. Tel. Recea, Netotu, Deseanu, Iasiu, Saschori si Sevestreni; 17. in Margineni, cu com. Siebesiu si Herseni; 18. in Copacelu, cu com. Ileni, Berivoiulu micu si mare, Hurezu si Riusioru; 19. in Ohab'a, cu com. Sinc'a, Vadu si Buciumu; 20. in Tientiari; 21. in Tohanulu vechiu; 22. in Voil'a, la care s'a arondatu com. Dridifu, Voivodenii mici si mari, Ludisoru si Luti'a.

In aceste 22 scóle voru functioná deocamdata numai 51 invetatori. — Cuotele intrebuintiande din fondulu scolasticu spre acoperirea salarialor a-cestor'a facu 7800 fl., celea din fondulu proventelor 932 fl., er' dela respectivele comune, in cari se afla scóelele 1618 fl., la olalta 13.350 fl. anuali. Pre lunga acestea s'a facutu chiaru si impartirea óraloru. De directoru scolasticu s'a alesu prof. Basiliu Petri cu salariu de 1000 fl., cortelu in natura, eventualmente 100 fl., caruia se asecura totu odata si dreptulu de pensiune conformu normativeloru sustatatorie pentru profesorii de statu. Regulamentulu pentru afacerile interne ale adunarei generali prelucratu de comitetu s'a primitu neschimbatus. DD. Ioane Macelariu si Nicolae Ciugudeanu din Gin'a s'a alesu de membrii suplenti ai comitetului centrale.

Acestea suntu in miniatura lucrările represen-tantiei granitariilor nostri. Resultatulu bunu ori reu va depinde dela mesur'a, in care se va interesá comitetulu centrale de scóelele sustienende din acestu fundu. — Dè Dumnedieu că ele se pervena de modelu in Transilvani'a, si astfelui se nu le para nici una data reu, ca le au subtrasu din seri'a scóelor confesionale. Inse spre asia ceva se recere una mana tare, care se respinga ori-ce inge-rentia straina, ce ar' tende se corumpa arteriele vietiei nóstre nationali, si astfelui a ne impedecá că se nu ne potem aventá, dupa cum amu dori la muntele culturei, singuru deschisu pentru popó-rale impinse la pariete de domnii situatiunei. —

Antonelli m/p.

Legea comunale

(articlu de lege XVIII din anulu 1871 despre regula comunelor, sanctionata in 7 Iunie 1871, promulgata in amendóue camerele Ungariei in 10 Iunie 1871.).

(Urmare.)

CAPU VIII. Despre economia comunale.

§ 102. Despre avereia miscatória si nemiscatória a comunei si institutelor ce stau sub inspec-tiune comunale in totu anulu trebuie se se faca inventariu si acel'a se se alature la socotelele finali ale comunei.

§ 103. Averea de fundu (törzsvagyón) a comunei e a se conservá nestirbata.

In casuri esceptionali instrainarea, straformarea esentiala seu impartirea aceleia, corporatiunea reprezentativa o pote decide numai intr'o adunare generala, care se va prefige si publica de ea prin decisiune in speciale spre acestu scopu cu intrecalarea celu pucinu a 30 de dile, cu maioritatea ab-soluta a totalitatii membrilor pre langa votisare nominale si cu observarea dispusetiunilor §-lui 26.

Acést'a stă si in privint'a fundului institutelor ce stau sub inspectiune comunale.

§ 104. Acele venituri ale averei capitali comunitari, cari si pana acum'a s'a intrebuintiati spre acoperirea erogatiunilor comunei, si de aici incolo suntu de a se intrebuintiá inainte de tóte spre acestu scopu.

§ 105. Modulu cum se administreze avereia comunale, si déca relative la acést'a s'ar statorí arendarea, conditiunile acesteia, aceea unde se se intrebuintize veniturile remase dupa acoperirea speselor publice, casualmente cum se se impartiésca acele, competitiele ce se vinu din acele civiloru singurateci si tacsele ce pote voru trebuí a platí pentru aceste: le statoresc corporatiunea repre-sentativa, si anume déca e vorba de schimbarea pracei de pana acum'a, asiderea intr'o adunare generale ce se va prefige si publica inainte prin decisiune pen-tru acestu scopu cu intrecalarea celu pucinu a 30 de dile.

§ 106. Decisiunile, cari se voru aduce in intielesulu §§-loru 103 si 105 suntu de a se publica in comuna in modulu indatinat: in contra acelor'a ori care civile apartienetoriu la legamentea comunei pote se recurga la municipiu in terminu de 30 de dile computat din diu'a publicare.

Atari decisiuni inainte de a fi decursu acestu terminu, er' in casu de apelata pana la resolvarea acesteia, la nici unu casu nu se potu ecamenuta, dreptu aceea in casulu §-lui 105 municipiele potu decide numai dupa espirarea acestui terminu si pre langa considerarea recursurilor ce pote intr'aceea au intratu.

§ 107. Municipiulu decide asupra recursului déca acel'a se pote resolve in cale administrativa; inse in acelu casu, candu despre aceea, ca óre ave-re, dreptul seu usufructulu, despre cari corporatiunea representativa a dispusu in sensulu §§-loru 104, 105 si 106, tienuse ele de avereia comunei, respective de disponerea libera a ei? subverséza in-tre comuna si membrii ei cestiuni de dreptu pri-vat: jurisdictiunea va incercá a complana aceste cestiuni prin inviolá amicabile, si déca acést'a re-mane fara efectu, este obligata a indrumá pre-parti la calea legei si a sustiené pracea custa-tória pana la deciderea definitiva a intrebariloru subversante.

§ 108. Relatiunile de dreptu privat si usu-fructurile atinse la §-lu 15 din articululu de lege XXV 1848 si la §-lu 13 din art. de lege XXVI 1848, incat dupa lege de presente se afa in vi-gore: in intielesulu aceloru legi si mai de parte re-manu neatinse.

§ 109. Pana nu dispune o lege generale noua conservarea padurilor, comunele suntu obligate a se ingrígí de unu modu de administrare, care se asecură conservarea padurilor comunitari.

Acestu statutu e de a se susterne spre apro-baré municipiului si de acolo ministrului de interne.

§ 110. Arendarea averei comunale de regula numai prin licitatiune publica se pote efektui.

Modalitatile licitatiunei si pretiulu de strigare se statoresc prin corporatiunea representativa si li-citatiunea ea o aproba.

Déca licitatiunea nu duce la efectu, seu déca interesulu comunei esceptionalmente ar' cere nego-tiare pre cale privata: avereia se pote dà si din mana libera, numai catu la acést'a se recere con-sensulu jurisdictiunei.

§ 111. In privint'a fructificarei banilor co-

munali se voru observá prescrisele ce custau in pri-vint'a asiediarei banilor pupilaru.

§ 112. Preliminariulu speselor lu propune adunare generali consiliu (magistratulu) comunale, respective primaria.

§ 113. Acestu preliminariu are se cuprinda in sine tóte erogatiunile ordinarie si extraordinarie ale comunei, cu deosebitu respectu la erogatiu-nile, spre acoperirea caror'a comun'a este obligata prin lege.

§ 114. In preliminariulu se suscepé tóte a-cele venituri ale comunei, cari si pana acum'a s'a intrebuintiati spre scopuri comunali, dimpreuna cu restul de cassa din anulu precedente.

§ 115. Preliminariulu este-modu asternutu se censuráza, respective se statoresc pentru anulu urmatoriu totudéun'a inainte, in adunarea generala de tóma.

Preliminariulu speselor cu 15 dile inainte de adunarea generale se espune spre vedere publica la cas'a comunala, in cetati cu magistrat regulat a-fara de aceea se imparte printre reprezentanti.

Adunarea generale este obligata a ceti si per-tractá observatiunile date de platitorii de dare din comuna.

Acolo unde este esactoratu, sectiune finantiale, de economia seu bugetaria, totudéun'a mai antau trebuie se se asculte esactoratulu, respective sectiunea seu departementulu de specialitate.

Opiniunea separata a minoritatii se alatura la protocolu.

§ 116. Preliminariulu trebuie se se sustéerna jurisdictiunei dimpreuna cu opiniunea separata a minoritatii si cu observatiunile facute prin sin-gurateci.

Jurisdictiunea (comitatulu, etc.):

a) déca preliminariulu corespunde conditiunilor cercuscrise in §§ de susu,

b) déca tóte erogatiunile se acoperu din venitu-riile averei comunali fara dare comunale, si

c) déca in contra preliminariului nu s'a plansu nimene lu iè suplemente spre sciintia, si nu-i pote denegá nici odata aprobatuinea.

In casulu contrariu revidéza preliminariulu de-amenuntulu, i pote si denegá aprobatuinea, obser-vatiunile si le comunica cu comun'a si o pote in-drumá la pregatirea altui preliminariu, respective la coregerea celui respinsu.

§ 117. Primari'a comunale este respundietó-ria pentru observarea stricta a preliminariului.

§ 118 Déca intr'aceea in urm'a impregiu-riilor neprevideute ar' obveni erogatiunea extraor-dinaria;

acoperirea aceleia e a se efektui in modulu, care s'a statoritu la §§-ii 113, 114 si 116 rela-tive la stabilirea si aprobatuinea preliminariului.

§ 119. Déca erogatiunile comunei nu s'ar poté acoperi din veniturile averei de fundu comu-nale, comun'a pote aruncá dare comunale pre locui-torii comunali si pre posesori.

§ 120. In comune mice si mari:

spesele administrative, cari interesáza intr'o forma pre fiacare membru alu comunei, intielegunduse aici si spesele intrebuintiande pentru scóele comunali in sensulu art. de lege XXXVIII 1868, se arunca (repartiesc) in proportiunea dariloru di-recte (de pamentu, casa, venitul castigu personale) de statu:

er' spesele, cari se facu numai in interesulu posesiuniei de pamentu, numai in proportiunea darei de pamentu a interesantiloru;

in fine spesele, cari nu se potu enumera in aceste döue clase, precum suntu erogatiunile rela-tive la politi'a interna si la securitatea publica, nu-mai in proportiunea darei dupa venitulu casei si dupa castigulu personalu; inse nu suntu detori a partecipá la spesele inspectiunei economice si rurali acei proprietari ai posesiunilor din comuna seu ancsate la comuna, cari nu ieu folosulu acestor spese si in acestu respectu se ingrigescu ei despre sine.

(Va urmá.)

UNGARI'A. Dela diet'a din Pest'a sied. din 3 Novembre a. c.

D. deput. Dr. **Alecsandru Mocioni** vorbi despre crisea, in care se afla constitutiunea austriaca, care in asemenei impregiuari se pote ob-serva numai acolo, unde una nationalitate se in-córdă cu maiestria a-si castiga preponderantia pre-ste celealte, apoi ca in Ungari'a cercustarile inca suntu intru atatu de degenerate, incat afa de lipsa a indrepta catra ministru presiedinte urmat-ri'a interbelatiune:

„Cugeta ministru presiedinte a fire la timpulu seu, că se astéerna corpului repr. unu proiectu pen-

tru legea nationalitatilor si cestiunea Transilvaniai, care, condus de spiritul stimei reciproce de dreptu si de impacarea intereselor ecuitabili, singur ar' fi in stare a dà organismului de statu si disvoltatiunei patriei nostre recerut'a asecurantia contra atatoru eventualitati, cari ni insufia atatea grigi si alu caroru germele lu pôrta situatiunea nostra politica de astazi?'

Interpelatiunea se transpune ministrului presiedinte.

Vomu vedé, déca min. presiedinte va afia demna acésta interpelatiune si obiectulu ei de considerarea, ce compete nationalitatilor si din respunsu vomu sci judeca si conchide cele de conchis; er' tacerea si ignorarea séu amanarea respunderei la interpelatiune noi aici o vomu privio cá cea mai conjurata desconsiderare a natiunei romane din Transilvania.

La ordinea dilei e proiectulu despre regularea urbarialitatei remase si despre estirpatiuni, in care cas'a de susu facă modificatiuni si se primi modificarea despre jeleri asia:

„Déca la astfelui de pamenturi se tieni si pamenturi de natura urbariala, atunci aceste dupa usulu sustatatoriu se se rescumpere de catra jeleri că si pamenturile remanentiale“; ceea ce se si primi cu 105 in contra la 85 de voturi; apoi se primi si unu § nou, prin care se estinde valoarea mai multor §§-i si preste Transilvania si asia se trameze casei magnatilor.

AUSTRO-UNGARI'A. Crisea cisalitana a devenit si mai acuta, incatul slavii nu credu, ca ea ar' poté esi in fine cu impacarea fara unu absolutism dictatoricu. — Anumitu „Narodni Listi“ inversiunat dice, ca dupa cele ce se petrecu facia cu corón'a Boemiei intre acésta si Austri'a nici o data invoie nu va urma. „Martore ne e Ddieu, ca noi nu suntem caus'a relatiunilor ce se pre-gatescu in Austri'a si cari voru decide asupra viitorului ei.“ „Pokrok“ apostrofand pe Beust si Andrassy, dice, ca invoie s'a impedecatu, pentru ca ar' fi avut pre mare influentia asupra slavilor maghiari si erá in contradicțiune cu asiediemntul dela Gastein; n'a placutu maghiarilor politic'a cea, pentru ca erá drépta catra orce natiune si pentru principiul loru e, ca Totulu nu e omu, „a tot nem ember“; apoi federalismulu in Austri'a cu indreptatire nationale n'are locu in Ungaria. „Se traiésca der' batiu si varg'a, aceste midiulocé eftine ale egalei indreptatiri in Ungaria.“ Apoi si aceste lasa locu numai absolutismului in Cislaitani'a, der' si in Ungaria er' numai absolutismului parlamentariu, pe care l'ar fi cerutu Andrassy s. a. cá aceste.

Br. Kellersperg dep. din Stiria e insarcinatu cu compunerea noului min. in Vien'a, care si propuse consegnatiunea: Elu presied. si la interne, Holzgethan la finantia, Stremayer la instr. si cult., Clumetzy justitia, Plener comerciu, Scholl apararea tierei si Grocholsky agricultura. Cu tôte aceste provisoriu ministeriului va mai dura.

Rescriptulu catra diet'a boema s'a tramsu trasemnatu de Holzgethan. Diet'a Moravie se desface, pentruca -si arata unitatea si identitatea cugetelor cu boemii. Statulu de facia alu pertrac-tarilor se sustiene, si numai catu se amana invoie. Min. Kellersperg va pune sub obrocu impacarea cu nationalitatile, déca va disolva dietele cele cu nationalomanii.

Ati vediutu nemtii, ca scósera din sarite si pe cei din Germaniai cá se faca demustratiuni in favórea loru, care se resune pana si in Londonu? Asta inse o facura indata la inceputu, catu ce li s'a luatu tiet'i a din gura si terenulu de suprematia, toti protestara, toti parasira dietele, cá se nu a-próbe cumva, ce voru a face federalistii, prin present'a loru! Ei, der' ei n'au fostu condu-si de freu de catra corifeii loru politici in diet'a prima a condemnarei, cum au fostu dusi romanii la cea din Clusiu de celi ce ne repuse caus'a, ci fara a plange au dovedit uviția si semne de potere morale, de care are respectu, ma si lipsa chiaru si corona, care nu se pote radima pe nesce papalapte, condusi de violeni la iéslea antagonilor politici, de unde abia ne scapase Mercurea, si acum nataungii er' ar' vré se ne cufunde si mai aduncu in lapidarea că juda de totu terenulu de dreptulu avutu national politico, luandu terenulu gratii si alu cersitorii dà capo dela 1861, cu acésta tra-

gundu dunga ei insisi preste totu dreptulu national politico ce castigaseramu de atunci pana la Clusiu, ca numai de acésta mai au lipsa antagonii, că lepadandune de dreptu de pretensiune se ne bagamul de vóia buna in jugulu gratii loru, ca apoi consumatum est de pretensiuni de dreptu politico national, care le sparge capetele de cate ori le si numai suna la urechi, der' pe care se lu ferimu că pe lumin'a ochilor, că nu cumva se lu compromitemu prin vreunu pasu eronatu. Responda, cine tiene ca u'amu dreptu, si ca trebuie desaprobatu si principiul acesta.

Novissimu. Telegram. Gazetei. Vien'a 7 Nov. 2 óre, sositu la 11. Din funtan'a buna: **Beust** demisionandu i se primi demisiunea. Succesoru **Andrássy** cu titlu ministru comunu de externe, nu cancelariu imperiale.

Parisu 7 Nov. Suna, ca adunarea nationala va apela la poporu pentru respunsu la 3 intrebări:

Vre Franci'a sustinerea republicei? Vre sus-tinerea potestatei lui Thiers? Vre premenirea in parte a adunarei nationale? In casulu mórtei lui Thiers o combinatiune.

Berlinu 7 Nov. „Nord. d. Ztg.“ releva, ca belgianii dela 1864 suntu inimicu de mórte ai Germaniei, communistii si ultramontanii sternescu ne-liniste, in contra internationalei, care tare amenintia fara restempu trebuie combatutu.

Prospectu de mari intreprinderi. — —

In Prag'a se citi rescriptulu in 4 Novembre, care cuprinde, ca invoie cu Ungaria susta in po-tete de dreptu pentru tota monarhia, regularea relatiunilor de dreptu de statu numai pe cale con-stitutionale se pote modifica, provoca la tramitere in senatu sub grea respundere. — —

ROMANIA. Siedintiele adunarei nu se potu tieni, ca deputatii nu affa oportuna oportunitatea propusa de gubernu; er' incordare. —

D. E. Bosco renumitulu scamot. se produse a séra in sal'a teatrului spre admirarea multora. —

Nr. 429/pres. 1871.

2—3

Publicatiune.

La 13 Novembre a. c. se va tiené conferint'a comitetului representativu a comitatului Turdei, in opidulu Turd'a, incependu dela 10 óre ante-me-ridiane.

Obiectulu principale de pertractare va fi re-scriptulu ministeriului ung. r. de interne, referitoru la operatulu de organisare a comitatului.

La care conferintia toti acei membrii ai comitetului, cari locuiesc afara de comitat, se con-chiama cu acea rogare, se binevoiesca a se infascia atatu la acésta conferintia de mare insemnata, catu si la cea preliminaria, tienenda la 12 Novem-bre a. c. totu in Turd'a.

Turd'a in 30 Octobre 1871.

Dela comitele supremu alu comitatului Turdei. Br. Georgiu Kemény m/p., comitele supremu.

Nr. 1934 — 1871.

3—3

Publicare.

Eschisivulu dreptu de vendiare de vinarsu alu urbei Fagarasiu se va esarendá, pre timpulu din 1 Ianuariu 1872 pana in finea Decembrie 1874, pre calea licitatiunei, in 15 Novembre a. c. demini-tia la 10 óre.

Pretiulu esclamatiunei e 9100 fl. v. a. Do-ritorii de a licita suntu datori a depune unu vadiu de 10%.

Condițiile de licitare se potu vedé sub órele oficiose, la acestu magistratu.

Fagarasiu in 14 Octobre 1871.

Magistratulu urbanu.

Cursurile

la bursa in 7 Nov. 1871 stă asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 62	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	9 "	34 1/2 "
Augsburg	—	—	116 "	75 "
Londonu	—	—	116 "	80 "
Imprumutulu nationalu	—	—	57 "	80 "
Obligatiile metalice vecchi de 5%	—	—	67 "	65 "
Obligatiile rurale ungare	—	—	80 "	25 "
" temesiane	—	—	78 "	"
" transilvane	—	—	75 "	"
" croato-slav.	—	—	—	"
Actiunile bancei	—	—	797 "	"
" creditului	—	—	304 "	40 "

Maiestatea Sa i. si r. apostolica

a binevoitu a incuvintia deschiderea

LOTERIEI DE STATU FILANTROPICE A XIV.

spre scopuri civile pentru partea de dincóce a imperiului

ordinandu proa gratiosu că din venitulu curatul alu acesei loteriei se se dedice de nou o quota că si la loteria a XIII. pentru infinitarea de stabilimente spre producerea de dintele fine, ca prin aceste se se redice in modulu durabilu castigulu locuitorilor din muntii „Erzgebirge“ si Riesengebirge“

in Boem'a,

si eventuelu intru catu va permite venitulu curatul se se impartasiésca spitalulu de copii „imperatés'a Elisabet'a“ din Hall in Austri'a de susu si institutulu de surdomuti din Goriti'a.

Amesuratul acestui mandatu preanaltru deschide directiunea i. r. a veniturilor de loterie acesta

Loteria de statu filantropica,

ale careia castiguri constau dupre planulu de jocu la olalta in

100.000 fl. in renta de argintu si 800 fl. bilete de premiu ale imprumutului din anulu 1864, apoi in 700 fl. de galbeni imperiali si 47.980 de taleri in argintu.

Scopulu celu folositoriu, caruia s'a dedicatu venitulu curatul alu loteriei aceseia, precum si impregiu-rarea, carea ii pune pre cumparatori in pozitunea, de a ajunge la castiguri straordinarie, indreptatiescu directiunea i. r. a veniturilor de loterie la acea credintia firma, ca impartasirea la intreprinderei acésta va fi pre catu se pote de viue.

Dela directiunea i. r. a veniturilor de loterie.

Vien'a, 1 Augustu 1871.

Eduard Volkmer,

consiliariu i. r. de curte si directore de lotto.

Atari sorti se potu capata in Vien'a la despartimentulu loteriei de statu pentru scopuri filantropice aflatioriu in edificiulu direcriunei i. r. a veniturilor de loterie in urbe, Salzgriesz Nr. 20, si anume atatate unulu, catu si in partii, séu si prin serisori pe langa alaturarea sumei decadietórie. Asemene se potu capeta in Vien'a: la toti colectantii de loto; in tierile i. r. si r. ale Ungariei: la tôte oficiele de loto si la toti colectantii de loto, chiaru si in multe locuri la oficiele de dare si de posta, la trafficantii de tabacu, la oficiele statiunilor caliloru ferate si ale navigatiunei de vaporu, precum si la celealte organe de vendiarea sortiloru, ce suntu asiediate in urbele si locurile cele mai insemnate ale imperiului.